

यथा “अपि नः कुले जायात् यो नो दद्यात् तयोदशीम् ।
पायसं मधुसर्पिभ्यां प्राक्काये कुञ्जरस्य च” मनुयाख्यायाम्
“प्रकृतायां तयोदश्यां तथा तिथ्यन्तरेऽपि हस्तिनः
पूर्वा दिशं गतायां कायायां मधुव्रतसंयुक्तं पायसं द-
द्यात् । नत तयोदशीहस्तिच्छाययोः समुच्चयः य-
थाह विष्णुः “अपि जायेत सोऽस्माकं कुले कश्चिन्नरो-
त्तमः । प्राष्टकालेऽसिते पक्षे तयोदश्यां समाहितः ।
मधुश्रुतेन यः आहं पायसेन समाचरेत् । कार्तिकं
सकलं वापि प्राक्काये कुञ्जरस्य च” । इत्युक्तम् तेनास्य
पृथङ्निमित्तता । अन्ये तु “राहुर्वै हस्ती भूत्वा चन्द्र-
मसं नृह्णातीति” श्रुतेः कुञ्जररूपस्य राहोऽस्मादायत्न
इति व्युत्पत्त्यापहणपरतामाहः । गजच्छायादयोऽप्यत्र

कुञ्जरदरी स्त्री० कूर्मविभागे दृष्टत्वं दक्षिणस्यासुक्ते
देशभेदे “अथ दक्षिणे नलङ्केत्युपक्रमे “कच्छोऽथ कुञ्ज-
रदरी सताम्पणीति विज्ञेयाः” ।

कुञ्जरपिप्ली स्त्री कुञ्ज रोपपदा पिप्ली शब्दो तं । गज-
पिप्ल्याम् राजनि० । गजपिप्ल्यादयोऽप्यत्र स्त्री
कुञ्जरा स्त्री कुञ्जः हस्तिदन्त इव पुष्पमस्यस्या अच् । १धात-
कीदृमे (धादृफुल) तस्या हस्तिदन्तशुभ्रपुष्पत्वात्तथा-
त्वम् २पाठलाघत्वे च मेदि० । अजादि० टाप् । ३हस्ति-
नग्राम् शब्दचि० । जातित्वात् ङीप् । कुञ्जरीत्येव त्रिका०
कुञ्जराराति पु० इत० । शरमे अष्टापदे पशुभेदे हेमच० ।
२किंचे च

कुञ्जरालुक न० हस्यालुके आलुकभेदे शब्दच० । [अमरः
कुञ्जराशन पु० कुञ्जरैरशये अश-भवे कर्मणि ल्युट् । अश्वत्यष्टके
कुञ्जरासन न० कुञ्जरस्येवासनमतः । “अथ वक्ष्ये महा-
काल ! कुञ्जरासनमुत्तमम् । करद्वयेन पादाभ्यां भूमौ
तिष्ठेत् शिरःकरः” इति रुद्रयामलोक्ते आसनभेदे
कुञ्जल न० कुक्षितं जलं यत् प्रयो० । काञ्जिके । (आमानि)
अमरः [राजनि० ।

कुञ्जवल्ली स्त्री कुञ्जाकारा वल्ली । निकुञ्जिकाम्हाष्टके
कुञ्जादि पु० गोत्रे चक्रप्रत्ययप्रकृतिभूते शब्दगणे स च गणः
कुञ्ज वृक्ष शङ्ख भञ्जन् गण लोमन् शठ शाक शुण्डा
शुभविपाश स्कन्द स्कन्ध” ।

कुट कौटिल्ये तदा० पर० सक० सेट् कुटादि कुटति अकृ-
टीत् चुकोट । कुटिता कुटितं कुटितव्यम् । कुटिलः
प्रनिकुटति उट्+उल्यितौ अक० वि+कुत्सने सक० ।
विकुटितः कुत्सितः ।

कुट प्रतापने चुरा० आत्म० सक० सेट् । कुटयते अचूकुटत ।
कुट वैकल्ये भा० इदित् प० अक० सेट् । कुटति अकुटतीत् ।
कुट कुटने (कोटा) दिवा० अक० सेट् । कुटयति अकोटीत्
“जोषनं कुटयतीव” । “भक्षयन्ति स्मसांसानि प्रकुञ्च
विधिवत्तथा” भा० आ० २६४२ लो०

कुट पु० कुट-क । १कोटे (गड) मेदि० २शिलाकुट्टे (पाथर
भाङ्गाहाट्टी) शब्दे च हेम० ४पर्वते हारा० ५कबजे
पु० न० अम० ६अभिभेदे पु० ततः गोत्रापत्ये अश्वा० फञ् ।
कौटायन तन्त्रोत्पात्ये पुंस्त्री अनन्तरापत्ये तु कुर्वा०
ण्य । कौट्य तदपत्ये पुंस्त्री० “हविषा जारो अपांसि
पत्तिं पपरिर्नरा पिता कुटस्य चर्षणिः” य० १, ४६, ४

कुटका पु० दक्षिणस्यदेशभेदे, “चङ्गुममाणः कोङ्कवेङ्कुकुट-
कान् दक्षिणकर्णाटान् यद्वक्ष्योपगतः कुटकाचलोपवने”
भाग० ५, ६, ८, “यस्य (अमभदेवस्य) किलानुचरितमुपा-
कर्णं कोङ्कवेङ्कुकुटकानां राजार्हन्नामोपशिक्ष्य कलाव-
धर्मा उत्कृष्टमात्रे भवितव्येन विमोहितः स्वधर्माप्य
मकुतोभयमपहाय कुपयपापण्डमसञ्जसं निजमनीषया
मन्दः संप्रवर्त्तयिष्यति” तत्रैव १० लो० । तद्देशाधिपति
जिनाचार्यः । कुटकदेशस्योच्चलः कुटकाचलः तत्रत्य-
पर्यंत भेदः । २फाले न० शब्दचि०

कुटङ्क पु० कुर्गुहभूमिः टङ्गुते आच्छातेऽनेन टकि-आच्छा-
दने करणे घञ् इत० । गृहाच्छादने तृणादौ (चाल)
शब्दमा०

कुटङ्कक पु० कुटस्याङ्गमिव शक० इवार्थे क । १अदिपि पटले
(चाल) हेमच० पत्रादिच्छादिते २गृहभेदे (कुँडे) राय०
कुटच पु० कुटइव ठीयते चि-ड । कुटजवृक्षे (कुरची) शब्दचन्द्रि०
कुटज पु० कुटे पर्वते जायते जन-ड ! (कुरची) १वृक्षभेदे
अमरः । “कुटजः कुटुको रूक्षो दीपनस्तुवरोहिमः । अशौ-
ऽतीसारपित्तास्रकफाट्फणामकुष्ठनुत्” भावप्र० तत्पुष्पा-
द्युक्तम् । “कुटजः कूटजः कौटो वृत्सकोगिरिमल्लिका ।
कालिङ्कः शक्रशाखा च मल्लिकापुष्प इत्यपि । इन्द्रयवफलः
प्रोक्तो वृक्षकः पाण्डुरद्रुमः” इति भावप्र० तदुपस्थां
इन्द्रयवफलत्वोक्तेः तत्फलस्य इन्द्रयवनामतः “कुटजपुष्प-
परागकणाः स्फुटम्” माधः “खलिरसौ नलिनीवनवा-
ह्मभः कुमुदिनीकुलकेलिकलालसः । विधिवशेन विदेश-
सपागतः कुटजपुष्परसं बद्ध मनःप्रते” कुटे घटे जायते ।
२अगस्त्यरुनौ श्रेष्ठाचार्यौ च मेदि० तयोस्तदुत्पात्तकथा
कुम्भजशब्दे वक्ष्यते ।